דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין ו.

גברא אגברא. רבי אבהו לדשמואל שמואל סבר פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל: **דן אם הדין.** במומחה ליכא למימר מדקתני פיקח אם היה מומחה לב"ד: **דן אם הדין. ומשלם מביתו.** בפירקין דלקמן (דף נב.) מוקי לה שנשא ונתן ביה. מדקתני מה שעשה עשוי אלמא דיינא דלאו לא דינא ליהדר: **דין תורה.** וכיון דטעה לאו דין תורה הן: **בדבר משנה.** שמשנה מפורשת שטעה בה: **חוזר.** מחזיר את הדין ואינו משלם מביתו דכיון דדבר מפורש הוא אין דינו דין: **וסוגיא דעלמא.** הילוך דינא כחד מינייהו ואזל איהו ועבד כאידך הלכך דיניה לא הדר וכיון דלא איתמר בגמרא לא כמר ולא כמר אלא בעל דין דנקט לא בעי לשלומי דאמר ליה פסקת לי לדינאי ומיהו איהו בעי שלומי כיון דסוגיין דעלמא כאידך: **לימא כתנאי.** הא דאמרינן דשמואל ור' אבהו פליגי: **ביצוע.** פשרה: **סברוה.** רבנן אמוראי בני היסיבה וכתבו לאיתר מהכא דבשמואל ורבי אבהו פליגי: **דכולי עלמא.** רבנן ורבי מאיר: **מקשינן פשרה לדין.** דכתיב (שמואל ב ח) משפט וצדקה ואמרינן לקמן (ע"ב) דהוו ביצוע אלמא דאיתקוש למשפט: **אלמא תנאי.** פליגי בפשרה ר"מ סבר בשלשה רבן שמעון בן גמליאל סבר לעיל (דף ה:) בשנים ורבנן דפליגי אדרבי מאיר סברי ביחיד: **מאן דאמר תרי אפילו בחד.** מכשר דיינין דלא מקשינן ליה לדין מה לי תרי מה לי חד: **תיסגי בתרי וליקני מיניה.** דכיון דקנו מיניה למה לי בית דין לא מהא אלא מתנה בעלמא ומדעתו והיא מתקיימת אלא להכי בעינן תלתא ליפות כח בית דין דלף על גב דלא קנו מיניה לא ניהדרו: **והלכתא פשרה צריכה קנין.** ואפילו נעשית בשלשה: נגמר דעתך צריכה קנין למ"ד צריכה תלתא ל"ל תסגי בתרי וליקני מיניה והלכתא פשרה צריכה קנין תנו רבנן כשם שהדין בשלשה כך ביצוע בשלשה נגמר

וכי תימא פליגי רבנן עליה דרשב"ג [6]**והאמר רבי אבהו שנים שדנו לדברי הכל אין דיניהם דין גברא אגברא קא רמית גופא א"ר אבהו שנים שדנו דיני ממונות לדברי הכל אין דיניהם דין** [7]**איתיביה רבי אבא לרבי אבהו** [8]**דן את הדין וזיכה את החייב וחייב את הזכאי טימא את הטהור טיהר את הטמא מה שעשה עשוי ומשלם מביתו הכא במאי עסקינן דקיבלוהו עלייהו אי הכי אמאי משלם מביתו דאמרו ליה דיינת לן דין תורה א"ל רב ספרא לרבי אבא דטעה במאי אילימא דטעה בדבר משנה** [9]**והאמר רב ששת א"ר** [10]**(אמי)** [11]**טעה בדבר משנה חוזר אלא דטעה בשיקול הדעת היכי דמי** [12]**בשיקול הדעת אמר רב פפא** [13]**כגון תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי ולא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וסוגיין דעלמא אליבא דחד מינייהו ואזל איהו ועבד כאידך היינו שיקול הדעת לימא כתנאי ביצוע בשלשה דברי ר"מ וחכ"א** [14]**פשרה ביחיד סברוה לב"ע מקשינן פשרה לדין מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר דין בשלשה ומר סבר דין בשנים לא דב"ע דין בשלשה והכא בהא קמיפלגי דמר סבר מקשינן פשרה לדין ומר סבר לא מקשינן פשרה לדין לימא תלתא תנאי בפשרה דמר סבר בשלשה ומר סבר בשנים ומר סבר ביחיד אמר רב אחא בריה דרב איקא ואיתימא רבי יימר בר שלמיא מאן דאמר תרי אפילו חד נמי והאי דקאמר תרי כי היכי דליהוו עליה סהדי אמר רב אשי ש"מ פשרה אינה צריכה קנין דאי סלקא דעתך צריכה קנין למ"ד צריכה תלתא ל"ל תסגי בתרי וליקני מיניה והלכתא פשרה צריכה קנין תנו רבנן** [15]**כשם שהדין בשלשה כך ביצוע בשלשה** נגמר

לא דב"ע כו'. תימה דלא קאמר לשמואל למידרש ביצוע דאיתקש לשם למשפט דאם כן הוי מצוה לבצוע דשלום נמי מצוה הוא: ודאי מנאי הוא לרבי אבהו מי לימא מנאי היא דכי האי גוונא אורחא דהש"ס בכל דוכתא:

תיסגי בתרי וליקני מיניה. אע"ג דמפרש בירושלמי טעמא דר' מאיר משום דפסרה נמי צריכה הכרע דעת מ"מ ממתוך דברי ר"מ משמע דתרי נמי שעשו פשרה כמו שהיו רגילין אלשה לעשות לא עשו ולא כלום ובעלי דינין יכולין לחזור בהן:

והלכתא פשרה צריכה קנין. והא דלא סגי בתרי משום דהוי כמו קנין בטעות דלא בקיאי בפסרה שפיר: **צריכה** קנין. אם נפרש דקנין של פשרה עושין קודם הפסרה וקונין זה מזה לעשות כמו שיאמרו הדיינין הן לשלם הן למחול אין לדקדק מכאן דבעלמא מחילה צריכה קנין דמה שצריך הכא קנין על המחילה משום דאי לאו הוי קנין הוי כמו מחילה בטעות שלא היה יודע שיאמרו למחול כל כך ואף על גב דהשתא דאיכא קנין הוי כמו קנין בטעות מיהו אלימא מילתא טפי בקנין מבלא קנין ואפילו אם נפרש שהקנין הוא לאחר הפסרה אכתי אין ראיה מכאן דמצי לאימר דהקנין על אומו שיש לו לאחר לפרוע אבל להאי דמחיל אין צריך קנין ומיהו בהלכות גדולות פירש בהלכות דיינין דצריך קנין על המחילה אף על פי שעושין הקנין אחר הפסרה ומכל מקום אין נלמוד מכאן על שאר מחילה שתהא צריכה קנין דמחילה שעל ידי פסרה אף על פי שיודע מה מוחל דומה למחילה בטעות לפי שמוחל על פי עצתם של דיינין שהשיאו אותו למחול לפיכך צריך לאלם הדבר ע"י קנין וגרסה להכיא ראיה דמחילה אינה צריכה קנין מהא דאמר בפרק המקבל (ב"מ דף קיב. ופס) גבי שכיר המתהו אבל תנוחני ואבל שולחני אינו עובר עליו ופליגי התם רב ששת אמר אינו חוזר ועליו (רבא) אמר חוזר דמשמע דבלא קנין איירי דאי בקנין מאי טעמא דמאן דאמר חוזר אבל בלא קנין פליגי בהכי דמר סבר כשהמתהו לא נגמרי פטרו לבעל הבית שלא יחזור עליו ומר סבר נגמרי אלמא מחילה לא צריכה קנין ועוד דאיה דפריך בפ"ק דקדושין (דף סח.) גבי עבד עברי קונה עצמו בשטר למה לי שטרא לימא ליה בלאפי תרי זיל ובלא קנין אייתי דאי בקנין מאי משני עבד עברי גופו קנוי אכתי מקשה לן שטרא למ"ל יפקיטנו לשמואל דאמר המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור אלא על כרחך לא פריך אלא מלשון הכתוב בשטר כלומר למה לי שטר אותו לשון עצמו שכתב בשטר הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה עוד ראיה מהא דתנן בסוף הנושא (כתובות דף קד.) שאם שהתה כ"ה שנים ולא תבעה כתובתה מסתמא מחלה ובלא קנין אייתי כדמוכח מעובדא דחמתיה דרבי חייא ומטעמו מטין והודה לו בשעורים דפטור אף משעורים דמודה הוי כהו אין ראיה דהתם על כרחך לאו משום דאמרינן מדלא תבע להו סתמא אחלינהו הוי פטור אלא היינו טעמא מדלא תבע שעורים מודה הוא דלא מיחייב ליה שעורים מדפריך עלה בסוף המנית (ג"ק דף לה: ופס) מהא דתנן היו הנזקקין שנים כו' הנזק אומר גדול הזיק את הגדול ומזיק אומר לא כי אלא קטן הזיק את הגדול וגדול הזיק את הקטן ומסיק דאפילו כדאמר מזיק לית ליה והתם מי אפשר לחיות הטעם כלל משום מחילה שהרי הוא עומד וצווח ומבכור שנטל חלק כפשוט דאמר ויתר (ב"ב דף קכו.) אין לדקדק נמי כלל מכאן חזר רבינו יצחק בר' מרדכי שהיה רגיל לפרש

וכי תימא פליגי רבנן עליה כו'. למאי דפי' בקונטרס לעיל (דף ג.) [16] דמאן דדרים בצדק תשפוט לאכסורי חד לית ליה עירוב פרשיות תימה מאי קאמר וכ"ת הא ודאי פליג עליה מאן דלית ליה עירוב פרשיות ומאי קאמר נמי ר' אבהו שנים שדנו לד"ה אין דיניהן דין אין זה ד"ה דהא איכא דלית ליה עירוב פרשיות דסכירא ליה דיניהם דין על כן נראה דלפרי' לעיל (שם) דהיא דרשה דבצדק תשפוט אפילו למאן דלית ליה עירוב פרשיות והשתא שמואל ורבי אבהו פליגי אליבא דמאן דלית ליה עירוב פרשיות וד"ה דקאמר רבי אבהו ה"ק לד"ה דלית ליה עירוב פרשיות שנים שדנו אין דיניהם דין מי נמי כדפירש לעיל (דף ג:) [17] דלאפי' למאן דלית ליה עירוב פרשיות קסבר ר' אבהו שנים שדנו אין דיניהם דין ממשפט אחד וברייתא דלעיל דאם היה מומחה לריבים דן אפילו יחידי סברא נמי שפיר דאין דיניהן דין כדפירש לעיל (דף ה.) [18]:

ביצוע בג'. אע"ג דמקשי פשרה לדין לאו לכל דבר מקשינן דבדין אזלינן בתר רובא אם שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב או איפכא ובפשרה לא אזלינן בתר רובא עד שיסכימו שנתן לדעת אחד כדאמר בפ' בתרא דמסכת ע"ז (עב.) כדשיימי בי תלתא אפי' תרי מגו תלתא כדאמרי בי תלתא עד דאמרי בי תלתא: **דכולי עלמא** מקשינן **פשרה לדין.**

פי' דכ"ע ר' מאיר וחכמים אכל רשב"ג דלעיל ודאי לא מקשי: **מקשינן פשרה לדין.** פירש בקונטרס מדכתיב (שמואל ב ח) ויהי דוד עושה משפט וצדקה וגו' ותימה דהא תניא לקמן כשם שהדין בג' כך הפשרה בג' משמע דמקשי פשרה לדין [19] ומוכח לקמן דהכוא תנא אית ליה דרשת לבצוע ורבי יהושע בן קרחה סבר מצוה אלמא לא דרשי ת"ק משפט וצדקה לענין ביצוע דאי מקרי לדקה אם כן הוה מצוה ומהכוא קרא נמי דכתיב (זכריה ח) אמת ומשפט שלום ליכא למידרש ביצוע דאיתקש אלום למשפט דאם כן הוי מצוה לבצוע דשלום נמי מצוה הוא: ודאי תנאי הוא לרבי אבהו מי לימא תנאי היא דכי האי גוונא אורחא דהש"ס בכל דוכתא:

תיסגי בתרי וליקני מיניה. אע"ג דמפרש בירושלמי טעמא דר' מאיר משום דפסרה נמי צריכה הכרע דעת מ"מ ממתוך דברי ר"מ משמע דתרי נמי שעשו פשרה כמו שהיו רגילין אלשה לעשות לא עשו ולא כלום ובעלי דינין יכולין לחזור בהן:

והלכתא פשרה צריכה קנין. והא דלא סגי בתרי משום דהוי כמו קנין בטעות דלא בקיאי בפסרה שפיר: **צריכה** קנין. אם נפרש דקנין של פשרה עושין קודם הפסרה וקונין זה מזה לעשות כמו שיאמרו הדיינין הן לשלם הן למחול אין לדקדק מכאן דבעלמא מחילה צריכה קנין דמה שצריך הכא קנין על המחילה משום דאי לאו הוי קנין הוי כמו מחילה בטעות שלא היה יודע שיאמרו למחול כל כך ואף על גב דהשתא דאיכא קנין הוי כמו קנין בטעות מיהו אלימא מילתא טפי בקנין מבלא קנין ואפילו אם נפרש שהקנין הוא לאחר הפסרה אכתי אין ראיה מכאן דמצי לאימר דהקנין על אומו שיש לו לאחר לפרוע אבל להאי דמחיל אין צריך קנין ומיהו בהלכות גדולות פירש בהלכות דיינין דצריך קנין על המחילה אף על פי שעושין הקנין אחר הפסרה ומכל מקום אין נלמוד מכאן על שאר מחילה שתהא צריכה קנין דמחילה שעל ידי פסרה אף על פי שיודע מה מוחל דומה למחילה בטעות לפי שמוחל על פי עצתם של דיינין שהשיאו אותו למחול לפיכך צריך לאלם הדבר ע"י קנין וגרסה להכיא ראיה דמחילה אינה צריכה קנין מהא דאמר בפרק המקבל (ב"מ דף קיב. ופס) גבי שכיר המתהו אבל תנוחני ואבל שולחני אינו עובר עליו ופליגי התם רב ששת אמר אינו חוזר ועליו [20] (רבא) אמר חוזר דמשמע דבלא קנין איירי דאי בקנין מאי טעמא דמאן דאמר חוזר אבל בלא קנין פליגי בהכי דמר סבר כשהמתהו לא נגמרי פטרו לבעל הבית שלא יחזור עליו ומר סבר נגמרי אלמא מחילה לא צריכה קנין ועוד דאיה דפריך בפ"ק דקדושין (דף סח.) גבי עבד עברי קונה עצמו בשטר למה לי שטרא לימא ליה בלאפי תרי זיל ובלא קנין אייתי דאי בקנין מאי משני עבד עברי גופו קנוי אכתי מקשה לן שטרא למ"ל יפקיטנו לשמואל דאמר המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור אלא על כרחך לא פריך אלא מלשון הכתוב בשטר כלומר למה לי שטר אותו לשון עצמו שכתב בשטר הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה עוד ראיה מהא דתנן בסוף הנושא (כתובות דף קד.) שאם שהתה כ"ה שנים ולא תבעה כתובתה מסתמא מחלה ובלא קנין אייתי כדמוכח מעובדא דחמתיה דרבי חייא ומטעמו מטין והודה לו בשעורים דפטור אף משעורים דמודה הוי כהו אין ראיה דהתם על כרחך לאו משום דאמרינן מדלא תבע להו סתמא אחלינהו הוי פטור אלא היינו טעמא מדלא תבע שעורים מודה הוא דלא מיחייב ליה שעורים מדפריך עלה בסוף המנית (ג"ק דף לה: ופס) מהא דתנן היו הנזקקין שנים כו' הנזק אומר גדול הזיק את הגדול ומזיק אומר לא כי אלא קטן הזיק את הגדול וגדול הזיק את הקטן ומסיק דאפילו כדאמר מזיק לית ליה והתם מי אפשר לחיות הטעם כלל משום מחילה שהרי הוא עומד וצווח ומבכור שנטל חלק כפשוט דאמר ויתר (ב"ב דף קכו.) אין לדקדק נמי כלל מכאן חזר רבינו יצחק בר' מרדכי שהיה רגיל לפרש

מסורת הש"ס

(א) גמ' ל: לקמן סז:, סח: ד"ה דן אם הדין], כ) ב"ק ק. תף קח: לקמן לג. נכורות סח:, ד) [לקמן לג. ע"ש כתובות פד: ק.], ה) [ל"ל רב אפי' וכ"ה לקמן], ו) [לקמן לג.], ז) ר"ה ביטש, ח) [תוספתא פ"ח], ט) ד"ה דיינא, י) ד"ה ואם, ל) ל"ל רבה,

הגהות הב"ח

(מ) תוס' ד"ה מקשינן וכו' פשרה לדין ומיהא:

מוסף רש"י

שנים שדנו לדברי הכל אין דיניהם דין. דפליגי בפשרה ואסתפינן ר' אבהו דכדין כולהו מודו דבעבדא ג' (לעיל ב:). **טעה בדבר משנה חוזר.** שטעותו מתוי כדבר המשנה אין דינו דין לגמרי וחזר (לקמן לג.) דיין הטועה בדבר המשנה אלא עשה כמשנה מחר, ולא אמרינן מה שעשה עשוי ושלם מביתו אלא בטועה בשיקול הדעת (כתובות פ.).

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הלכה ג סמג עשין לז טוש"ע ח"מ סימן כה סעיף ג:
מג ב מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעי' ה:
מד ג מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף ב:
מה ד ה מיי' פכ"ב מהל' סנהדרין הלכה ו סמג עשין קז טוש"ע ח"מ סימן יב סעיף ז:

רבינו חננאל

ור' אבהו פליג עליה ואמר לדברי הכל שנים שדנו אין דיניהם דין ומותיב ר' אבא עליה מהא דתנן בבכורות פ"ד (מח ע"ב) דן את הדין דיכה את החייב כו' ומשני מתניתין דקבלוה עלייהו. ואקשינן אי הכי ישלם מביתו הא א"ל רב לרבה בר בר חנה אי קבלוה עלייהו לא תשלם. ומשני כגון דאמרו ליה על מנת כן קבלינך עלן דדיינת לן דין תורה: **ירושלמי** מה שעשה עשוי מה שטעה בשיקול הדעת וישלם מביתו שהנים עצמו לדון יחידי דין תורה ותנינן אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא א'. א"ר אמי מומחה [שכפף] ודן דינו דין ר' אבהו יתיב דאין לגרמיה א"ל תלמידו לא כן אלפן ר' אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד. אמר לון כיון דחכמ (ר') יתי יתיב דאין לגרמי ואינון אחיין כמאן שקבלתי עליהן דמי. והנן במה דברים אמורים בזמן שלא קבלם אבל קבלם עלייהו דן אפילו יחידי ואסיקנא טעה בדבר משנה חוזר הדין בשיקול הדעת כגון דאשכח פלוגתא דתרי תנאי או דתרי אמוראי וסוגיא דשמעתא כחד מינייהו פ' מקשו ומפרקו אליבא דחד מינייהו ואזל הוא ופסק דינא כאידך דלא סוגיא דשמעתא כוותיה היינו טועה בשיקול הדעת ומה שעשה עשוי וישלם מביתו: **ירושלמי** בכתובות פרק הכותב לאשתו (הל' ג) דין ודברים אין לי בנכסיך הכל מודי' שאם טעה בשיקול הדעת שאין חוזרין טעו בדבר תורה מחזירין מה פליגו בטעות משנה ר' יוחנן אמר טעות משנה שיקול הדעת. ריש לקיש אמר טעות משנה דבר תורה היא טעות משנה היא טעות וקנים (תורה היא טעות משנה היא טעות וקנים) חלתא תנאי פליגי בפשיטה חד רשב"ג דתני פשרה בשנים. שני ר' מאיר שלישי חכמים החולקים עמו דתניא ביצוע בשלשה דברי ר"מ וחכ"א פשרה ביחיד

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com